

ובזה גופא – נוסף יותר מכך בשנים האחרונות, ובפרט בשנה שעברה (שנת אראנו נפלאות) ובתחלת שנה זו (שנת נפלאות בה) – בנוגע להיתר היציאה והסיוע ממדינה ההיא בעליית אחינו בני"ל לארץ ישראל, כנ"ל.

לעילוי נשמת

הרבנית מרת אסתר זיסל בת ר' שלום יעקב ע"ה בוקיעט
אשת הרה"ג הרה"ח התמים
הרב חיים מאיר ב"ר אברהם שמואל ע"ה בוקיעט
נלב"ע ש"ק פ' ויקרא, ר"ח ניסן ה'תשע"ח
ת. נ. צ. ב. ה.
*

נדפס ע"י

אנ"ש דלאס-אנדזשעלעס, קאליפארניא שיחיו

הי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
To DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

בראשית

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ב
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

בראשית

ובזה גופא – איז צוגעקומען נאָכמער בשנים האחרונות, ובפרט בשנה שעברה (שנת אראנו נפלאות) און תחלת שנה זו (שנת נפלאות בה) – בנוגע צו דער היתר יציאה און סיוע פון מדינה היא בעליית אחינו בני"י לארץ ישראל, כנ"ל.

(משיחות ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון תשנ"ב)

כבר ראינו בגלוי את הנפלאות בתחילת שנה זו – בהמשך לנפלאות בשנה שעברה – במיוחד בקשר לזה, שמדינה היא (רוסי) משחררת ומסייעת לאלפי אלפי יהודים לעלות לארץ ישראל (ולמקומות נוס-פיים), אשר במ יכולים הם לחיות במלוא החפשויות בחייהם הפרטיים – גילוי מעלתם של ישראל, באופן שגם אוה"ע מכירים ומסייעים בזה.

ובהקדים, אשר – הגילוי וההכרה של העולם ושל אוה"ע במעלתם של ישראל מתחזק מדור לדור, כשאנו מתקרבים יותר ויותר לגאולה האמיתית והשלימה, כאשר יקויים „והלכו גוים לאורך”¹, „והיו מלכים אומניק ושרותיהם מניקותיך”², וכו'.

וכהכנה לזה, הרי במשך הדורות – גם בזמן הגלות – רואים שאפילו אוה"ע מכירים בכך שהיהודים הם העם הנבחר. כנראה בכוכ"כ מדרשי חז"ל [לדוגמא: הגמרא בזבחים³, שמלך מאוה"ע סייע שיהודי יה' לבוש „לכבוד ולתפארת”, „אקיים בך והיו מלכים אומניק”, ועוד].

וכידוע גם, שאוה"ע קוראים ליהודים בלשונם (גם כאשר הם מדברים ביניהם) – „העם הנבחר”.

ובזה נוסף עוד יותר בדורות האחרונים⁴, ובמיוחד – במדינת ארצות הברית (ועוד מדינות), אשר היא מדינה של חסד, המתירה ליהודים לעשות עבודתם מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, ועוד מסייעת בזה, ומסייעת ליהודים בארץ ישראל וכו'.

ודחוק ביותר לומר, שרש"י סובר כדעה³ שלפני החטא לא היו חיות טורפות בעולם, ורק לאחר מכן באמצעות החטא נשתנתה תכונתם – משום שחידוש מפליא כל כך היה רש"י צריך לציין במקום כלשהו בפירושו על התורה, או לפחות לרמוז זאת⁴.

הרא"ם מסביר שהמשמעות של „השוה” בין האדם לחיות היא, שכשם ש"לא הותר לחיה לאכול .. את האדם .. כך לא הותר לאדם .. להמית בריה לאכול בשרה”. אך דחוק ביותר להסביר שזוהי כוונת רש"י, משום שאם כן „העיקר חסר מן הספר” – רש"י צריך היה להזכיר את האיסור החל על החיות „לאכול .. את האדם”.

(ב מצד שני, כשאלת ה„גור-אריה”: לשם מה יש צורך בהיקש – „השוה... למאכל” – כדי ללמוד שאדם ואשתו היו אסורים באכילת בשר – הרי דבר זה מובן מן הפסוק כפשוטו: נאמר בתורה, „הנה נתתי לכם את כל עשב... לכם יהיה לאכלה”, הקדוש-ברוך-הוא הותר אכילת ירק עשב⁵, וכלשון רש"י בסוף פירושו: „כירק עשב שהתרתיו⁶ לאדם הראשון”. כלומר, ירק עשב התרתי, אך לא משהו אחר – בשר?⁷)

א. „השוה להם בהמות וחיות...”

לאחר שמספרת התורה אודות בריאתם של בעלי החיים בארץ ואודות בריאת אדם ואשתו ביום הששי למעשה בראשית, כולל דבריו של הקדוש-ברוך-הוא אל אדם וחוה¹, „ויברך... פרו ורבו... ורדו בדגת הים...”, נאמרים בתורה שני פסוקים² בקשר למזונם של האדם ושל בעלי החיים:

„ויאמר אלקים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע... לכם יהיה לאכלה. ולכל חית הארץ וכל עוף השמים... את כל ירק עשב לאכלה”.

רש"י מצטט בפירושו את סופו של הפסוק הראשון ביחד עם תחילתו של השני – „לכם יהיה לאכלה ולכל חית הארץ” – ומפרש: „השוה להם בהמות וחיות למאכל, ולא הרשה לאדם ולאשתו להמית בריה ולאכול בשר, אך כל ירק עשב יאכלו יחד כולם”.

בפשטות מובן, שהמילים „השוה להם בהמות וחיות למאכל” באות ללמד שאסור היה לאדם ולאשתו לאכול בשר. כפי שמפרש ה„גור-אריה”: „מה בהמה וחיה אינם אוכלים רק עשב, הכי נמי אדם – אכילתו עשב וירק ולא מידי אחריתי”.

אך לכאורה, קשה לפרש כך, כפי ששואל בעל ה”לבוש”:

(א כיצד ניתן להסיק מהמילים „השוה להם בהמות וחיות” את המסקנה שאסור לאדם לאכול בשר, כאשר רואים במציאות שהרבה מאד „חיות” הן חיות טורפות האוכלות בשר בהמה וכדומה?)

(3) ראה רמב"ן בחוקותי כו, ו. נח ט, ה. ועוד.

(4) ולהעיר מפרש"י פרשתנו ד, טו. נח ט, ה. ואכ"מ.

(5) ומ"ש הגור"א לתרץ שיש הפרש בין אכילת תדיר לבשר תאווה הוא לכאורה (ע"פ כמה מפרשים) דוחק. וכן מ"ש „עיקר קרא אתא שנותן ירק בארץ שימצאו אכילתם” צע"ג, דמאי קמ"ל קרא. ובפרט שמלשון רש"י „התרתיו” (דלקמן בפנים) מוכח שהוא ציווי ולא סיפור דברים. (6) ובדפוס שני: „שנתת”.

(7) וראה גם ראב"ע כאן. וברא"ם כאן, שלפי גירסת אחת בגמרא (סנה' נט, ב) והו הלימוד לאסור אכילת בשר לאדם.

(1) פרשתנו א, כה.

(2) שם, כט"ל.

מג.

מ'האָט שוין געזען בגלוי די נפלאות בתחלת שנה זו – בהמשך צו די נפלאות בשנה שעברה – במיוחד בקשר מיט דעם, אַז מדינה ההיא (רוסלאַנד) לאָזט אַרויס און איז מסייע טויזנטער טויזנטער אידן צו עולה זיין קיין ארץ ישראל (און אין נאָך ערטער), וואו זיי קענען לעבן אין פולע פרייהייט בחייהם הפרטיים – דער גילוי פון מעלתם של ישראל, באופן אַז אויך אוה"ע זיינען אין דעם מכיר און מסייע.

ובהקדים, אַז – דער גילוי והכרה בעולם און פון אוה"ע אין מעלתם של ישראל ווערט נתחזק מדור לדור, קומענדיק אַלס נעענטער צו דער גאולה האמיתית והשלימה, ווען עס וועט מקויים ווערן דער „והלכו גוים לאורך",¹ „והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך",² וכו'.

און אַלס הכנה לזה, איז במשך הדורות – אויך אין זמן הגלות – געפינט מען אַז אפילו אוה"ע האָבן מכיר געווען אַז אידן זיינען דער עם הנבחר. כנראה בכוכ מדרשי חז"ל [לדוגמא: די גמרא אין זבחים³, אַז אַ מלך פון אוה"ע האָט מסייע געווען אַז אַ איד זאָל זיין אָנגעטאָן „לכבוד ולתפארת", „אקיים בך והיו מלכים אומניך", ועוד].

וכידוע אויך, אַז אוה"ע רופן אַן אידן בלשונם (אויך ווען זיי רעדן איינער מיט דעם צווייטן) – דעם „עם הנבחר".

און אין דעם איז צוגעקומען נאָכמער בדורות האחרונים⁴, ובמיוחד – במדינת ארצות הברית (ועוד מדינות), וועלכע איז אַ מדינה של חסד, וואָס לאָזט אידן טאָן זייער עבודה מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, און איז זיי נאָך מסייע בזה, און מסייע אידן אין ארץ ישראל וכו'.

- (1) ישע'י ס, כג.
- (2) שם מט, כג.
- (3) יט, רע"א.

(4) וכידוע כמה סיפורים עם רבותינו נשיאינו שאוה"ע חלקו להם כבוד (ראה לדוגמא בנוגע לאדמו"ר מהר"ש – סה"מ מלוקט ח"ד ע' כו).

לקוטי

בראשית

שיחות

ג) והעיקר: מטרתו של פירוש רש"י על התורה היא לפרש פשוטו של מקרא. מהו הקושי כאן בפשוטו של מקרא, שרש"י בא ליישבו בפירושו „השוה להם בהמות וחיות למאכל...?"

ב. הדיוקים בניסוח דברי רש"י

כן יש מספר דיוקים בלשון רש"י: א) מדוע משתמש כאן רש"י בביטוי שאיננו נפוץ: „ולא הרשה..." – שזהו סגנון של סיפור, ואינו בסגנונו הרגיל „אבל בשר אסור", וכדומה?

ב) רש"י מוסיף ומדייק שהאיסור המוטל על אדם ואשתו הוא „להמית בריה ולאכול בשר", ואינו אומר בקצרה ובאופן סתמי: „ולא הרשה לאדם ולאשתו לאכול בשר". מכך מובן, לכאורה, ש„אכילת בשר" של בעל חיים שמת מאליו מותרת⁸ – מהו ההכרח לכך לפי פשוטו של מקרא?

ג) מדוע צריך רש"י לחזור שנית ובהרחבה – „אך כל ירק עשב יאכלו יחד כולם?" לאחר שרש"י כבר דיבר לפני כן על איסור אכילת בשר, ובמיוחד כאשר בפסוק נאמר במפורש ש„ירק עשב" הוא „לאכלה" הן לאדם והן לחית הארץ – מה מוסיף הפירוש הנ"ל?

ג. וכשבאו בני נח התיר להם בשר

לאחר מכן ממשיך רש"י ואומר: „וכשבאו בני נח התיר להם בשר שנאמר: כל רמש אשר הוא חי וגו' כירק עשב שהתירתי לאדם הראשון התירתי לכם את כל".

הסיבה לכך שרש"י צריך להדגיש מיד בפרשתנו שבני נח הותרו באכילת בשר היא מובנת: כאמור מספר פעמים, אמנם, רש"י אינו מתרץ בפירושו קושי שיתעורר בלימוד פסוק מאוחר יותר בתורה שבכתב, ועל-אחת כמה-וכמה אין הוא מתרץ ענין שיילמד בתורה שבעל-פה, ואף יותר מכך: מאחר שפירוש רש"י על התורה הוא לפי פשוטו של מקרא אין כלל הכרח שהוא יתואם למסקנת הענין להלכה. אך בכל זאת כאשר רש"י מפרש פסוק עבור בן החמש למקרא, הוא חייב להתחשב במציאות הנראית לעיניו של בן החמש למקרא.

לפיכך צריך רש"י להבהיר מיד, שבדורות המאוחרים יותר הותרה אכילת בשר. כי הפירוש, ש"לא הרשה..." סותר למציאות שמכיר בן החמש, בראותו ששוחטים בהמה ואוכלים את בשרה.

אך אין מובן:

א) כדי להבהיר פרט זה, די לציין את הדין – „וכשבאו בני נח התיר להם בשר כדלקמן" וכדומה. מדוע חשוב לדעת כאן את המקור המדויק לדין זה בפסוקים?

ב) ואם רש"י מוצא לנכון לצטט את הפסוק, מסיבה כלשהי¹⁰, הוא צריך היה לצטט את

(9) נח ט, ג.

(10) וכמ"ש המשכיל לדוד, שמלשון הכתוב „אשר הוא חי" מובח שההיתר הוא „להמית", ובשר מתה מאל' לאדם נמי הוה שרי.

(8) וכמפורש ברא"ם ועוד. וראה גם פרש"י ד"ה למישרי בשר – סנה' נז, א.

ומ"ש בגו"א שגם אכילת בשר מתה מאל' אסור אלא שנקט רש"י הטעם – הוא (ע"פ כמה מפרשים) דוחק. ובפרט שעפ"ז מתורץ פרש"י שלפנ"ז (א, כב ד"ה ויברך): „שמחסרין אותם וצדין מהם ואוכלים אותם", שאת"ל שרק „להמית" אסור, י"ל שהכוונה לדגים המתים מאליהם (לאחרי שנצודו) ביבשה, דאי"ז נקרא „להמית".

(*) אבל י"ל שהוא ע"ש העתיד (ע"ד פרש"י לקמן ב. ג.).

תחילת הפסוק: „כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה“, שממנו מובן שהקדוש־ברוך הוא התיר לאכול בשר. מדוע רש"י (א) משמיט את העיקר, את המילים „לכם יהיה לאכלה“, והוא רק רומז אליהן ב„גו“? (ב) מצד שני הוא מוסיף ומרחיב „כירק עשב – שהתירתי לאדם הראשון – נתתי לכם את כל“.

ד. כוונת רש"י היא לתרץ קשיים בפסוקים

ההסבר לכל זאת הוא:

בפירושו מתכוון רש"י להשיב על מספר שאלות המתעוררות בפסוקים אלו:

(א) מהו המקום בכלל להודיע בסיפור על מעשה בראשית, מה מותר ואפשרי לאנשים ולבעלי חיים לאכול? לכאורה, מדובר כאן רק על ענין הבריאה באופן כללי, ולא על צרכי הנבראים¹¹:

הברכות „פרו ורבו...“ הן חלק ממעשה בראשית, הן מבהירות כיצד יש לבריא המושך וקיום עד היום הזה: הברואים נבראו באופן שהם יהיו פרים ורבים.

כן מובן מדוע קשור הציווי „ורדו בדגת הים...“ למעשה בראשית, כי הוא מתאר את מעמדו של האדם הנברא¹² – הבדלתו מיתר הנבראים, כנאמר „נעשה אדם בצלמנו כדמותנו – וירדו בדגת הים...“, ובהמשך לכל מספרת התורה: „ויברא אלקים את האדם בצלמו... ויאמר להם... ורדו...“.

אך כאשר מגיעים לפסוקים המציינים את מוונם של האדם ושל חית הארץ, אין מובן:

מהו הקשר בין ענין זה לבין מעשה בראשית?

(ב) אף אם נמצא הסבר מדוע קשור לכאן הציווי לאדם, עדיין אין מובן מדוע ציווה הקדוש־ברוך הוא לאדם ולאשתו מה יהיה מוונם של חית הארץ ושל עוף השמים?

בנוסף לכך: האם עופות השמים, שנבראו ביום החמישי, לא אכלו עד להוראה זו?

ואין לתרץ, שזהו המשך לציווי „ורדו בדגת הים...“, שמשום שהקדוש־ברוך הוא מינה אותם כרודים על המין החי, הוא צריך היה להורות להם ממה ניוונים בעלי החיים. כי, לכאורה, לא זוהי המשמעות של „ורדו“.

ה. העיקר – מוון משותף לאדם ולבעלי החיים

כדי להשיב לשאלות אלו, מצטט רש"י מן הפסוק את המילים „לכם יהיה לאכלה ולכל חית הארץ“, המקשרות בין שני הפסוקים באמצעות וא"ו החיבור, והוא מסביר את משמעות הפסוק „השוה להם בהמות וחיות למאכל“: המטרה של סוף הפסוק הראשון ביחד עם הפסוק השני איננה לציין איסורים, ולא לפרט מידע מה מותר לאדם לאכול ומה צריכים בעלי החיים לאכול. אלא, מטרת הפסוק היא רק אחת, להדגיש את המשותף שבין האדם לבין בעלי החיים לגבי מוונם – למאכל¹³.

– המקור לאיסור אכילת בשר שחל על אדם ואשתו – „לא הרשה...“ הוא אכן בפסוק הראשון: מכך שהפסוק מתיר לאכילה רק ירק עשב מובן מאליו שהבשר אסור באכילה.

ולאידך – בימים אלה התאספו אומות העולם (שבעים אומות) באופן ד„רגשו גוים ולאומים יהגו“, לטעון לישראל „לסטים אתם כו“, לא רק בנוגע לעזה או שומרון, אלא גם (ולכל לראש) בנוגע ליהודה כולל ירושלים, עיר הבירה של ארץ ישראל, „קרית חנה דוד“¹⁰ – בה בשעה שהכל יודעים את התשובה לטענה זו המפורשת בהתחלת פירוש רש"י על התורה: „כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו... נתנה לנו“.

[ולמרבה הפלא – היו בכלל זה גם מדינות שדרכם להשתדל ולעשות כל התלוי בהם למען הצדק והיושר בעולם, כפי שראו גם בהנהגתם בקשר למאורעות במפרץ הפרסי באופן המתחייב ע"פ צדק ויושר (למנוע מצב של גזילה איש מרעהו, מדינה ממדינה כו), כי גם בענין זה התנהגו באופן בלתי־רצוי ביחס לבני“].

ויש לומר ההסברה בזה (שמאורע בלתי־רצוי זה אירע דוקא בתקופה שבה רואים נסים גלויים) – ע"ד האמור לעיל שהסדר בעולם הוא באופן של העלם וחושך, ורק אח"כ נעשה גילוי האור, ומזה מובן שאין להתפעל מזה ש„רגשו גוים ולאומים יהגו“, כיון שאין זה אלא „ריק“ (כסיום הכתוב), „כל ריגושן... לריק“¹¹, כיון ש„יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו“¹², ולכן עומדים בנ"י בכל התוקף בכל הקשור לשלימותה של ארץ ישראל (ועאכו"כ בנוגע לירושלים), בידעם ש„כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה... ונתנה לנו“.

וי"ל יתירה מזה – שהענין ד„רגשו גוים ולאומים יהגו“ גופא הוא מסימני הגאולה, כמ"ש רש"י ש„רבותינו דרשו“¹¹ את הענין על מלך המשיח“.

(משיחות שבת בראשית (אסרו־חג דשמע"צ ושמוח"ת) תנש"א)

(9) תהלים ב, א.

(10) ישעי' כט, א.

(11) מדרש תהלים ויל"ש עה"פ.

(12) שם, ד.

(11) וע"ד מ"ש רש"י (א, כז) גבי זכר ונקבה: כאן הודיעך כו' ולא פירש כו'. לקמן (ב, ח): פרטו של ראשון. ועד"ז שם, יט. ולהעיר מלשון הכתוב לקמן ב, טז: ויצו גו' מכל עץ הגן אכל תאכל.

(12) ראה אברבנאל כאן. מר"ג ח"ג פ"ג. ועוד.

(13) וי"ל שלפי זה מובן מדוע הושמטו גוים מפסוק זה – כי מכיון שהם נבראים שבים, אין הם שוים במאכל לנבראים שבארץ.

הוספה

בשורת הגאולה

ד.

בתקופתנו זו מתרחשים ברחבי העולם נסים ונפלאות (עד ל"נפלאות גדולות"¹, ולא רק באופן ד"לעושה נפלאות גדולות לבדו", ש"אין בעל הנס מכיר בניסו"², אלא גם) באופן גלוי לעין כל – מעין ודוגמת והכנה לנסים ונפלאות דגאולה העתידה לבוא תיכף ומיד, עלי נאמר³ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

ולדוגמא:

במדינות גדולות וחזקות הולכים ומשתנים סדרי השלטון והמשטר לטוב, טוב צדק ויושר⁴ – מעין ודוגמת והכנה לתיקון ושלמות העולם בימות המשיח⁵, כולל בנוגע לבני – נתינת חופש בכל הקשור לענייני יהדות, תורה ומצוות, עד ליציאתם של מאות אלפי יהודים לחירות – מעין ודוגמת והכנה לקיבוץ גלויות (בבחינת "טועמי' חיים זכו"⁶) בימות המשיח; המאורעות במפרץ הפרסי – מסימני הגאולה, כמארוז"ל בנוגע ל"מלכיות מתגרות כו"⁷, ובפרטיות יותר – "מלך פרס (דקאי בפשטות על השטח שכולו עירק) מתגרה במלך ערבי כו' וכל אומות העולם מתרעשין ומתבהלים כו', ואומר (הקב"ה) להם (לישראל) . . אל תיראו הגיע זמן גאולתכם"⁸, וממשיך ומסיים "בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם".

- 1) תהלים קלו, ד.
- 2) נדה לא, א.
- 3) מיכה ז, טו.
- 4) ראה גם ס' השיחות ה'תש"נ ח"א ע' 152 ואילך.
- 5) ראה רמב"ם ה' מלכים ספ"א: ויתקן את העולם כו'.
- 6) ראה לקו"ש ח"כ ע' 173. וש"נ.
- 7) בר"פמ"ב, ד. מדרש לקח טוב לך לך יד, א.
- 8) יל"ש ישעי' רמוז תצט.

לקוטי

בראשית

שיחות

אך התורה מוסיפה מיד, שהעשב הוא גם מזונם של "כל חית הארץ וכל עוף השמים...". כדי להדגיש את ההשוואה בין האדם לבין החיות והבהמות¹⁴.

אמנם, החיות אינן אוכלות רק עשב כי אם גם בשר, וההשוואה היא רק מצד אחד לגבי מזונו של האדם, שהמזון שלו, עשב, זהה למזונם של החיות והבהמות¹⁵. ולכן מאריך רש"י בדבריו וחוזר שנית על ההשוואה, אך כל ירק עשב יאכלו יחד כולם".

1. שלטון האדם על בעלי החיים ניטל ממנו בענין המזון

מדוע חשוב להזכיר בסיפור בריאת האדם את ההשוואה שבין מזונו לבין מזון חית הארץ? התשובה לכך מובנת:

תחילה מספרת התורה אודות מעלת האדם על-פני הנבראים האחרים – הוא נברא בצלם אלקים ולפיכך הוא רודה ושולט על כל הנבראים האחרים – "ורדו..."

ובהמשך לכך מדגישה התורה, ש"השוה להם בהמות וחיות למאכל": בלי להתחשב במעלתו על-פני שאר הנבראים הוא נברא, אשר הקדוש-ברוך-הוא בראו באופן שמוזנו, אשר בכך תלוי קיומו של החי, הוא ישווה לחית הארץ וכדומה¹⁶, וכך מזכירים לאדם¹⁷ שהוא שייך לאותו סוג של "בהמות וחיות"¹⁸.

14) ולהעיר שלא נאמר עוה"פ "נתתי" בנוגע לחית הארץ גו', כ"א נכלל בה"נתתי" שנאמר בפסוק שלפניו גבי האדם – כולם נכללו בנתינה ("נתתי") אחת.
15) ואף ששונים גם בשתיית מים ובנשימת אויר וכו' – י"ל, דבזה אין חידוש, דדוקא באכילת צומח הוא עוקר דבר מגידולו – חיות שלו (ראה משכיל לדוד כאן. ובפ' נח שם).
16) ולהעיר מחגיגה (טו, א): שלשה כבהמה אוכלין ושתיין כבהמה.
17) ראה פרש"י פרשתנו ב, יח.
18) ראה אברבנאל כאן בשם רבינו נסים. ועוד.

אך עדיין אין זה מובן, שהרי בכל זאת נאמר בתורה "ורדו..."? לכן ממשיך רש"י ואומר "ולא הרשה לאדם ולאשתו להמית בריה ולאכול בשר": לגבי המתת בריה ואכילת בשרה ניטלו מן האדם הכח והרשות לרדות ולשלוט על החיות ועל הבהמות¹⁹.

ולפיכך מדייק רש"י ואומר "לא הרשה", ואינו אומר "נאסרו" וכדומה, כי הדגש איננו על איסור אכילת בשר, אלא על המשמעות של "ורדו", ששלטון זה אינו כולל את הרשות "להמית בריה ולאכול בשר".

לפי זה מובן טעמו של רש"י לכך שהאיסור על הבשר הוא רק "להמית בריה ולאכול בשר": כיון שהבסיס לאיסור הוא לשלול מן האדם את שלטונו – "ורדו" – על חית הארץ בענין המזון, הרי מובן, שמדובר כאן דוקא במקרה של "להמית בריה ולאכול בשר" – כי אופן זה של אכילת בשר מוכיח על שלטון על החיות עד כדי כך שמתר להמיתן כדי לאכול את בשרן. אך כאשר החיה "מתה מאליה" אין קיים טעם זה לאיסור אכילת בשר.

2. היתר אכילת בשר לבני נח מאותה סיבה של היתר אכילת ירק לאדם הראשון

לפי זה מובנת ההרחבה בדברי רש"י בסוף פירושו:

כאשר רש"י מבהיר כיצד הותר לבני נח לאכול בשר, מתעורר הקושי: האיסור "להמית

19) עפ"י יומתק לשון רש"י "ולא הרשה כו" – בוא"ז המוסף – כי תיבות אלו אינן הפירוש (והפירוט) של ההשוואה בין האדם וחיות למאכל (שכתב רש"י לפניו), כ"א דבר נוסף (לתרץ ה"ורדו").
[משא"כ לפי' המפרשים דמה ש"השווה להם בהמות וחיות למאכל" בא ללמד האיסור דאכילת בשר, הול"ל "השוה כו' למאכל שלא הרשה כו'"]

בריה ולאכול בשר" בא כדי להזכיר לאדם שאין הוא יותר מאשר יצור נברא, כדלעיל, והאם אין בני נח זקוקים לתזכורת זו!?

לכן מאריך רש"י בדבריו ומצטט את הפסוק שבו כתוב ההיתר, ובכך רש"י: (א) מצטט את סוף הפסוק, "כירק עשב..." (ב) הוא מוסיף ומפרש את לשון הפסוק, "כירק עשב שהתירו לאדם הראשון" –

בכך מבהיר רש"י, שההיתר של אכילת בשר לבני נח, אינו נובע מכך שאין קיימת אצלם המגבלה בשלטון – "ורדו" – בענין המזון²⁰, אלא שזהו היתר²¹, הנובע מאותו טעם – בדיוק מאותה סיבה שהקדוש-ברוך-הוא היתר, "ירק עשב – שהתירתי לאדם הראשון", כדי שהוא יחיה ויהיה בריא.

ולכן משמית רש"י את המילים, "לכם יהיה לאכלה", כי כאן אין חשיבות להיתר אכילת בשר, אלא לטעם ההיתר, אשר הוא, "כירק עשב שהתירתי לאדם הראשון..."

ה. "זכה – רודה, לא זכה – ירוד לפניהם"

ההוראה הנלמדת מכך בעבודת ה' היא: האמור לעיל, שהאדם צריך לדעת ולחוש, ביחד עם "ורדו", שאין הוא יותר מאשר יצור נברא, אינו רק כדי למנוע גאווה ותוצאות בלתי רצויות העוללות לנבוע מהבנה בלתי נכונה של השלטון, "ורדו", אלא, ובעיקר – בכך תלוי שלטונו, "ורדו":

כאשר האדם סבור, שהמשמעות של "ורדו" היא שהוא הרודה, בכחו ובעוצם ידו, או אין הוא יכול לשלוט כלל, כי אזי הוא שווה, נברא

ככל הנבראים. רק כאשר הוא זוכר את האמת, שהוא שווה לכל הנבראים, וכחו לרדות ניתן לו מאת הקדוש-ברוך-הוא, רק אז הוא יכול להיות שליט אמיתי,

אין זה השלטון שלו, אלא, "ה' אלקיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל"²², ולכן – השלטון האמיתי הוא של הקדוש-ברוך-הוא, בורא האדם ומנהיגו.

וכפירוש רש"י על "ורדו בדגת הים..."²³ – "יש בלשון הזה לשון רידוי ולשון ירידה, זכה רודה... לא זכה נעשה ירוד לפניהם והחיה מושלת בו". משמעות פירוש זה בפנימיות הוא:

"זכה" – מלשון זיכוך. כאשר אדם מתעדן ומזדכך, אין בו גאווה ותחושת ישות עצמית, אלא הוא פועל בכחו של הקדוש-ברוך-הוא – אזי "רודה בהם". אך כאשר "לא זכה", הוא לא הודרך דיו, והוא חש את ישותו ומציאותו העצמית, הוא מרגיש שהוא רוצה ושולט בכחו שלו – אזי, "נעשה ירוד לפניהם". לא זו בלבד שהוא בדרגה שווה לכל הנבראים, אלא יותר מכך – הוא נחות יותר מהם.

ויש לומר, שזהו ההסבר לכך שבחמשך לציווי "ורדו..." הורה הקדוש-ברוך-הוא ש"השוה להם בהמות וחיות למאכל" – כדי שעל ידי כך יבינו טוב יותר את האופן של "ורדו", כדלעיל.

ט. שלטון ישראל על האומות באופן של "זכה"

מכך נלמדת הוראה גם לתקופתנו: אמרו חז"ל, "אתם קרויים אדם"²⁴, שעיקר

הכינוי והתואר אדם אמור לגבי ישראל²⁵. והקדוש-ברוך-הוא אומר לישראל "ורדו..."²⁶, כנאמר "ועמדו זרים ורעו צאנכם"²⁶, שישאל ירדו וישלטו בהם בענין העבודה וכדומה. עד אשר גם בזמן הגלות, כאשר הגויים הם מלכים ושרים, גם אז נאמר²⁷ "והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך".

וההוראה בכך היא: אם האדם יסמוך על "כוחי ועוצם ידי", אף אם הוא יתלה זאת בהיותו "אדם – אדמה לעליון"²⁸ – בעל מעלות

25 וראה רמב"ם הל' טו"מ פ"א הי"ג. הראב"ד הל' אבה"ט פ"ב ה"י. ועוד.
26 ישע"י סא, ה.
27 שם מט, כג. וראה זבח"ט יט, רע"א. לקו"ש חלק כד ע' 175.
28 של"ה כ, ב. ובכ"מ.

גדולות, שאלה הן המעלות שלו, כחו ועוצם ידו – אזי "לא זכה" ו"החיה מושלת בו": לא זו בלבד שהגויים אינם מתייחסים אליו בכבוד וכדומה, כיחס אל המושל והשליט, אלא להיפך, עד אשר גם הוא חש את עצמו נחות כלפיהם וכלפי "גויות" בכלל.

רק כאשר "זכה", הוא מזדכך, והוא יודע שה' אלקיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל, ולכן אין הוא פועל ב"חכמה ותבונה" שלו, אלא, להבדיל, בחכמתו של הקדוש-ברוך-הוא, התורה והשולחן ערוך, והוא מתנהג לפי הוראותיו של הקדוש-ברוך-הוא, ופועל בכח המשלה, אזי הוא רודה, ואז רואים בגלוי את "והיו מלכים אומניך..." כבר בזמן הגלות, עד אשר מגיעים לידי "ועמדו זרים ורעו צאנכם", בביאת משיח צדקנו.

(משיחת ש"פ בראשית תשמ"ב)

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו זרבינו

מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו זרבינו מלך המשיח

לעולם ועד

22 עקב ת, יח.

23 א, כו.

24 יבמות סא, רע"א.

20 להעיר מרמב"ן כאן: ובעבור נח כו' נתן להם רשות לשחוט ולאכול כו' ועם כל זה לא נתן הרשות בנפש כו'.
21 ולהעיר מהשינוי בלשון רש"י כאן מפירושו בפ' נח – "שהפקרתי".